

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

Кафедра загальної та регіональної географії

Декан природничо-географічного
факультету

Г.Я.Касьяненко
« 30 » серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Регіонознавство з основами геополітики

галузь знань 10 Природничі науки

спеціальність 106 (Географія)

освітньо-професійна програма 106 Географія

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією природничо-географічного
факультету

« 30 » серпня 2019 р.

Голова

(Міронєць Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Сюткін Сергій Іванович – кандидат географічних наук, доцент кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від «29» серпня 2019 року.

Завідувач кафедри

Корнус О.Г., канд. геогр. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 9	магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й і 2-й		1-й і 2-й	
Семестр			
2-й і 3-й		2-й і 3-й	
Лекції			
36 год.		8 год.	
Практичні, семінарські			
36 год.		8 год.	
Лабораторні			
-		-	
Самостійна робота			
190 год.		250 год.	
Консультації:			
8 год.	4 год.		
Вид контролю: екзамен, залік			
Загальна кількість годин – 270			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни:

формування у магістрантів знань про наукові засади регіонознавства і геополітики як практичний інструмент розв'язання регіональних (територіальних) проблем у світі та в Україні, тенденції розвитку географічного (територіального і міжнародного) поділу праці та світових соціально-економічних процесів, сприяння формуванню у майбутніх фахівців з географії основних понять, категорій, законів і закономірностей територіальної організації суспільства, просторової диференціації природного середовища, населення та його господарської діяльності, розкриття сутності географічних процесів та явищ тощо.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

- Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки і соціального життя, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності **(ЗК-1)**.
- Здатність здійснювати аналіз, синтез, оцінювання ситуації та/або завдання з метою виявляти шляхи для їх розв'язання та випрацювати відповідні рішення **(ЗК-5)**.
- Здатність формулювати, аналізувати та синтезувати рішення наукових проблем на абстрактному рівні шляхом декомпозиції їх на складові із застосування географічних знань, постійно оновлювати та накопичувати власні знання з природничої та суспільної географії **(ФК-2)**.
- Здатність вирішувати наукові задачі у галузі географії, вибирати належні напрями для їх розв'язку, беручи до уваги наявні ресурси **(ФК-7)**.
- Здатність враховувати специфіку професійної діяльності при створенні і використанні географічних, картографічних творів загального та спеціального змісту: навчальних, тематичних тощо **(ФК-11)**.

- Здатність використовувати професійні знання з фізичної, економічної та суспільної географії у процесі комплексного вивчення територій та застосовувати їх у життєвих ситуаціях (**ФК-12**).
- Здатність до розуміння теорії сталого й збалансованого розвитку природно-ресурсних і природно-господарських комплексів і систем, наукових засад еколого-економічної оцінки, визначення розмірів плати за використання природних ресурсів (**ФК-13**).

2. Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни студенти мають оволодіти знаннями з основ наукових досліджень, картографії, географії населення, географії світового господарства, соціально-економічної географії України, регіональної економічної і соціальної географії, методологічних проблем суспільної географії.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ПРН-5	Демонструвати знання сучасних теоретичних основ географії, пояснювати сучасні парадигми географії, планувати та проводити наукові географічні дослідження. Встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між географічними, економічними і соціальними параметрами розвитку територій у різномасштабних просторових та часових рамках.
Уміння	ПРН-3 ПРН-9 ПРН-13 ПРН-24	Вміти застосовувати навички дослідницької діяльності у вивченні природних і суспільних географічних об'єктів і явищ, психолого-педагогічних процесів, окремої особистості, у вирішенні важливих професійних проблем. Формулювати нові гіпотези та наукові задачі в області географії, застосовувати сучасні наукові методи та інформаційно-комунікаційні технології дослідження. Інтерпретувати теоретичні і фактологічні знання про територіальні аспекти політичної сфери суспільного життя. Визначати вплив політичних чинників на стан довкілля, розвиток і розміщення економічних та інших об'єктів. Прогнозувати електоральну поведінку населення. Досліджувати проблеми, що виникають під час боротьби за контроль над геопростором. Уміти опрацьовувати географічні дані різних типів (текстові, картографічні, графічні, числові тощо) та рівнів складності. Вміти досліджувати просторову організацію окремих регіонів, еволюцію і функціонування регіональних соціогеосистем різного ієрархічного рівня на основі знань і вмінь регіоналістики.
Комунікація:	ПРН-21	Вміти використовувати теоретичні узагальнення та методологічні принципи для встановлення теоретичної достовірності нових географічних теорій, концепцій, доктрин, гіпотез, методів та їхньої науково-практичної перспективності.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з основ технологій виробництва; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. на основі проблемної ситуації, виділяє проблему, конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
В	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
С	знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінений, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
Д	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
Е	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
F	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
FX	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

2 семестр, екзамен

Поточний контроль						Разом	Сума	Підсум. (екза- мен)	Загаль- на сума
РОЗДІЛ 1									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	75	25	100
8	8	8	8	9	9				
Контроль самостійної роботи						25	75	25	100
5	4	4	4	4	4				

3 семестр, залік

Поточний контроль						Разом	Загальна сума
РОЗДІЛ 2							
T7	T8	T9	T10	T11	T12	60	100
10	10	10	10	10	10		
Контроль самостійної роботи						40	100
7	7	6	7	6	7		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Приклади тестових завдань для поточного контролю:

1. Назвіть граничний об'єкт дослідження регіонознавства: _____
2. Виділіть вченого, який передбачив появу сучасної геоєкології, вперше називаючи Землю «домом людства»: а) Аристотель; б) Платон; в) Страбон; г) Птоломей; д) Геродот; е) Геракліт; ж) Піфагор; з) Ератосфен; і) Ідрісі; й) Гвіччардіні; к) Гомер; л) Вареніус; м) Колумб; н) Міклухо-Маклай.
3. Закінчіть речення (впишіть слово): «Нагромадження географічних знань з часом веде до їх диференціації, тому вже у XVIII столітті формується _____ статистика».
4. Знайдіть та виділіть помилкове твердження:
 - а) суспільно-географічне положення не є чимось матеріальним, це – абстрактна наукова категорія, що характеризує об'єкт через сукупність його відношень з іншими об'єктами або явищами;
 - б) суспільно-географічне положення є незмінним в часі;
 - в) протекціонізм обмежує участь країни в географічному поділі праці;
 - г) фундаментальне обґрунтування концепції економіко-географічного положення розробив М.М. Баранський у 1929 році;

д) союзна держава, до складу якої входять самоврядні території, що мають певну політичну та економічну самостійність, називається федерацією.

5. Із запропонованого списку виділіть лише ті образи, що властиві виключно новим індустріальним країнам:

а) велика сімка; б) G8; в) G20; г) європейські леви; д) африканські слони; е) тропічні дракони; ж) азійські тигри; з) екваторіальні крокодили; і) американські страуси; й) 1-ої хвилі індустріалізації; к) 3-ої хвилі індустріалізації; л) країни-сейфи; м) країни-готелі; н) нафтовидобувні; о) машинобудівні; п) залізородні; р) пальмові монархії; с) сонячні імперії; т) бананові республіки.

Приклади тестових завдань для підсумкового контролю:

1. Назвіть об'єкт дослідження геополітики: а) політична карта світу; б) світове господарство; в) геополітична структура світу; г) геополітичні коди країн; е) зовнішня політика держав.

2. Назвіть геополітичну концепцію, до наріжних понять якої відноситься твердження про те, що «цілісність (соборність) рубіжної держави може бути забезпечена високою якістю життя її населення»: а) мондіалізм; б) конструктивна зрівноважена геополітика; в) прикладна геополітика взаємодії; г) рубіжна комунікативність; д) моноцентрична; е) поліцентрична; ж) неоевразійська; з) панслов'янська; і) європоцентрична; й) Mitteleurope; к) російсько-центрична; л) «Москва – третій Рим»; м) таласократія; н) телурократія.

3. До якого внутрішнього геополітичного регіону України належить Сумська область:

а) Малоросія; б) Дике Поле; в) Північна Україна; г) Південна Україна; д) Західна Україна; е) Східна Україна; ж) Північно-Східна Україна.

4. Назвіть відомого українського політико-географа й академічного геополітика, що народився на Сумщині: а) О.Т. Ващенко; б) Г.М. Лаппо; в) Е.Б. Алаєв; г) Б.М. Нешатаєв; д) Б.П. Яценко; е) В.А. Ющенко; ж) В.Е. Ден.

5. Знайдіть та виділіть помилкове твердження:

а) Україна є рубіжною країною, що проявляється в її положенні «на стику» трьох локальних цивілізацій;

б) у понятті «козак» знайшла своє відображення рубіжність українського етносу;

в) ідеї екуменізму особливо активно стали поширюватися в Україні після Берестейської унії;

г) геополітичну концепцію рубіжної комунікативності створив Карл Хаусхофер;

д) зовнішньополітичним інтересам рубіжної держави найбільше відповідає нейтралітет.

**Контрольні питання з навчальної дисципліни
«Регіонознавство з основами геополітики»**

1. Поняття про регіонознавство: основні підходи.
2. Регіон як об'єкт регіонознавства: основні підходи.
3. Регіон як територіальна система.
4. Предмет регіонознавства: основні підходи.
5. Типи та ієрархія регіонів: основні підходи.
6. Функції регіонознавства. Актуальні завдання сучасного регіонознавства.
7. Основні методи регіонознавства.
8. Комплексна регіонознавча характеристика.
9. Основні регіоналістичні теорії.
10. Регіональна політика: сутність та основні завдання.
11. Геополітичні (політичні) макрорегіони та регіони світу.
12. Методологічні підходи до виокремлення географічних світів і регіонів.
13. Географічні світи Г. де Блія та П. Муллера: коротка характеристика.
14. Соціально-економічна регіоналізація світу: основні підходи.
15. Історико-культурна регіоналізація світу: основні підходи.
16. Цивілізаційні макрорегіони світу за В. В. Вольським.
17. Цивілізаційна регіоналізація світу С. Хантінгтона.
18. Загальна характеристика Європи.
19. Західна Європа: політична та економічна характеристика.
20. Північна Європа: політична та економічна характеристика.
21. Південна Європа: політична та економічна характеристика.
22. Центральна та Східна Європа: політична та економічна характеристика.
23. Регіональна інтеграція в Європі.
24. Розвиток регіональної політики у країнах Європейського Союзу.
25. Регіональна політика у країнах Європейського Союзу на початку XXI ст.
26. Північна та Центральна Азія: політична та економічна характеристика.
27. Регіони і регіональна політика в Росії.
28. Східна Азія: політична та економічна характеристика.
29. Регіони Китаю.
30. Південно-Східна Азія: політична та економічна характеристика.
31. Регіональна інтеграція в Південно-Східній Азії.
32. Південна Азія: політична та економічна характеристика.
33. Регіони Індії.
34. Регіональна інтеграція в Південній Азії.
35. Південно-Західна Азія: політична та економічна характеристика.
36. Африка: загальна характеристика.
37. Регіональна інтеграція в Африці.
38. Північна Африка: політична та економічна характеристика.
39. Західна Африка: політична та економічна характеристика.
40. Центральна Африка: політична та економічна характеристика.
41. Східна Африка: політична та економічна характеристика.
42. Південна Африка: політична та економічна характеристика.
43. Англо-Америка: загальна характеристика.
44. Регіональна політика у США.
45. Регіональна інтеграція в Північній Америці.
46. Латинська Америка: загальна характеристика.
47. Регіональна інтеграція в Латинській Америці.
48. Мезо-Америка: політична та економічна характеристика.
49. Регіональна інтеграція в Центральній Америці та Карибському басейні.
50. Південна Америка: загальна характеристика.

51. Регіональна інтеграція в Південній Америці.
52. Регіон Амазонії і Ла-Плати: політична та економічна характеристика.
53. Андський регіон: політична та економічна характеристика.
54. Австралія: загальна характеристика.
55. Океанія: загальна характеристика.
56. Політична регіоналізація України.
57. Історико-культурна регіоналізація України.
58. Регіональна політика в Україні: основні завдання.
59. Формування, розвиток, проблеми і перспективи єврорегіонів в Україні.
60. Основні завдання адміністративно-територіальної реформи в Україні.
61. Проаналізуйте історію становлення та зіставте провідні дефініції геополітики.
62. Проаналізуйте специфіку використання основних понять геополітики.
63. Оцініть роль географічних факторів у зовнішній та внутрішній політиці держав.
64. Проаналізуйте зародження теорій таласократії й телурократії.
65. Схарактеризуйте процес розвитку ідей мондіалізму.
66. Дайте критичну оцінку «органістичної» теорії держави Ф. Ратцеля.
67. Оцініть вплив геополітичних концепцій XIX-XX століть на політичну історію сучасного світу.
68. Дайте критичну оцінку геостратегічної концепції Х. Маккіндера.
69. Проведіть порівняльний аналіз провідних геополітичних концепцій країн сучасного світу.
70. Оцініть роль праць Х. Маккіндера і Н. Спайкмана у формуванні ідей атлантизму та їх реалізації у міжнародній політиці США після Другої світової війни.
71. Оцініть вплив провідних положень циклічної теорії П. Кеннеді на сприйняття «холодної війни» у сучасному світі.
72. Виділіть спільні риси сучасних геополітичних концепцій.
73. Схарактеризуйте сучасні геополітичні проблеми України.
74. Визначте вплив поглядів В. Кубійовича, С. Рудницького, М. Грушевського, Ю. Липи, Д. Донцова на українську геополітику.
75. Обґрунтуйте рубіжність як важливу рису українського етносу.
76. Дайте оцінку гостроти проблем формування національної еліти в Україні.
77. Виділіть цивілізаційні (історико-географічні) регіони України.
78. Назвіть провідні чинники західноєвропейських традицій Західної України.
79. Виділіть чинники незавершеності формування українського етносу в Східній Україні.
80. Назвіть вирішальні фактори впливу на формування багатоетнічності та віротерпимості в Південній Україні.
81. Проаналізуйте політичні та економічні наслідки участі України в регіональних «геоекономічних» війнах.
82. Обґрунтуйте провідні положення концепції рубіжної комунікативності.
83. Схарактеризуйте провідні положення євразійської геостратегії США.
84. Оцініть місце України в євразійській геостратегії США.
85. Проаналізуйте історію розвитку євразійської доктрини Росії.
86. Зіставте погляди різних російських авторів на геополітичну роль України в пострадянському просторі.
87. Оцініть вплив ізоляціоністських періодів розвитку Китаю на формування «серединного» державного мислення.
88. Обґрунтуйте провідні геополітичні завдання сучасного Китаю.
89. Проаналізуйте геостратегію Китаю у відношенні до пострадянського простору.
90. Оцініть геополітичні та геоекономічні можливості перетворення Китаю у світову супердержаву.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Поняття «регіон» та регіоноутворюючі фактори.

Тема 1. Регіонознавство як наукова дисципліна. Регіон як об'єкт вивчення регіонознавства.

Тема 2. Природне середовище як фактор регіоналізму.

Тема 3. Етнічний фактор регіоналізму.

Тема 4. Демографічний фактор регіоналізму.

Тема 5. Конфесійний фактор регіоналізму.

Тема 6. Політико-географічний фактор регіоналізму.

Розділ 2. Геополітика регіонів світу.

Тема 7. Об'єкт, предмет та завдання геополітики. Прикладна геополітика.

Тема 8. Внутрішня і зовнішня геополітика. Класична, нова і новітня геополітика.

Тема 9. Рубіжна комунікативність українських земель.

Тема 10. Сучасна геостратегія США.

Тема 11. Російська геополітика у XXI столітті.

Тема 12. Геополітичні падіння та злети Китаю.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
Розділ 1. Поняття «регіон» та регіоноутворюючі фактори												
Тема 1. Регіонознавство як наукова дисципліна	24	4	2		2	16	22	2			2	18
Тема 2. Природне середовище як фактор регіоналізму	22	4	2			16	23					23
Тема 3. Етнічний фактор регіоналізму	22	2	4			16	22	2				20
Тема 4. Демографічний фактор регіоналізму	22	2	4			16	24					24
Тема 5. Конфесійний фактор регіоналізму	22	4	2			16	22		2			20
Тема 6. Політико-географічний фактор регіоналізму	23	2	4		2	15	22		2			20
<i>Разом за розділом 1</i>	135	18	18		4	95	135	4	4		2	125
Розділ 2. Геополітика регіонів світу												
Тема 7. Об'єкт та предмет геополітики.	23	4	2		2	15	21	2			2	17
Тема 8. Внутрішня і зовнішня геополітика. Класична, нова і новітня геополітика	24	4	2		2	16	22	2				20
Тема 9. Рубіжна комунікативність українських земель	22	4	2			16	23		1			22
Тема 10. Сучасна геостратегія США	22	2	4			16	23		1			22
Тема 11. Російська геополітика у XXI столітті	22	2	4			16	23		1			22
Тема 12. Геополітичні падіння та злети Китаю	22	2	4			16	23		1			22
<i>Разом за розділом 2</i>	135	18	18		4	95	135	4	4		2	125
Всього	270	36	36		8	190	270	8	8		4	250

Теми семінарських і практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Регіон як територіальна соціально-економічна система.	2	
2.	Природне середовище як фактор регіоналізму.	2	
3.	Етнічний фактор регіоналізму.	4	
4.	Демографічний фактор регіоналізму.	4	
5.	Конфесійний фактор регіоналізму.	2	2
6.	Політико-географічний фактор регіоналізму.	4	2
7.	Класична геополітика з позиції військової сили.	2	
8.	Таласократія і телурократія.	2	
9.	Нова і новітня геополітика (геоекономіка, геопсихологія та геофілософія) в умовах глобалізації.	2	
10.	Внутрішня геополітика держав. Зовнішня геополітика держав.	4	
11.	Рубіжна комунікативність та цивілізаційний вибір України.	2	1
12.	Євразійська доктрина Росії та загрози для України.	2	1
13.	Сучасна американська геополітика.	2	1
14.	Китай у сучасному світі: гігант, що прокидається.	2	1
	Разом	36	8

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. *Бжезінський З.* Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. – Львів: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
2. *Василенко С. Д.* Україна: Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі. – Одеса: ОДМА, 2000. – 208 с.
3. *Гаджиев К. С.* Введение в геополитику: Учебник. – М.: Логос, 2003. – 432 с.
4. *Гаєвський Б. А.* Сучасна українська політологія: Навч. посіб. – К.: МАУП, 1999. – 268 с.
5. *Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов.* – К.: МАУП, 2004. – 296 с.
6. *Дергачев В. А.* Геополітика. – К.: ВИРА-Р, 2000. – 448 с.
7. *Дергачев В. А.* Глобальна геоекономіка: Трансформація мирового економічного простору. – Одеса: ИПРЭЭИ НАНУ, 2003. – 238 с.
8. *Діалог цивілізацій: нові принципи організації світу.* – К.: МАУП, 2002. – 232 с.
9. *Діалог цивілізацій: протиріччя глобалізації.* – К.: МАУП, 2003. – 376 с.
10. *Колосов В.А., Мироненко Н.С.* Геополітика и политическая география. – М.: Аспект Пресс, 2005. – 479 с.
11. *Мадіссон В. В., Шахов В. Л.* Сучасна українська геополітика: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2003. – 176 с.
12. *Мальський М. З., Мацяк М. М.* Теорія міжнародних відносин. – Львів: ЛНУ, 2002. – 392 с.
13. *Олійник Я.Б., Шищенко П.Г.* Географія: Україна і світ. – К.: Вид-во КНУ ім. Шевченка, 2008. – 456 с.
14. *Політична географія і геополітика / За ред. Б.П. Яценка.* – К.: Либідь, 2007. – 255 с.
15. *Політична система України: особливості становлення, тенденції розвитку.* – К.: Парламентське видавництво, 2002. – 328 с.
16. *Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За*

ред. Ф. М. Рудича. — К.: МАУП, 2002. — 488 с.

17. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. — М.: Изд-во АСТ, 2003. — 603 с.

Додаткові

1. Доценко А.І. Регіональне розселення: проблеми і перспективи. — К., 1994.
2. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил (теоретико-методологічні основи). — К., 1997.
3. Колосов В.А., Мироненко Н.С. Геополитика и политическая география. — М.: Аспект-Пресс, 2001.
4. Краснопольська Н.В. Науковий потенціал української географії: формування, розміщення, напрями / Автореф. ... канд. геогр. наук. — К., 2006.
5. Луцишин П.В., Клімонт Д., Луцишин Н.П. Територіальна організація суспільства (основи теорії). — Луцьк, 2001.
6. Розміщення продуктивних сил / За ред. Є. Качана. — К., 2000.
7. Сонько С.П., Кулішов В.В., Мустафі В.І. Ринок і регіоналістика. — К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002.

Інформаційні ресурси

1. Доморенок Е. Концепции “старого” регионализма в контексте современной Европы // Белорусский журнал международного права и международных отношений. 2002. №4 — [Електронний ресурс] — Режим доступу : URL: <http://beljournal.by.ru/2002/4/9.shtml>
2. Довідник ЦРУ по країнах світу. — Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
3. Інститут геополітики професора Дергачева. — Режим доступу: <http://dergachev.ru/book-geop-2004/index.html>
4. Служба зовнішньої розвідки України. — Режим доступу: <http://www.szru.gov.ua/>
5. The Security Service (MI-5). — Режим доступу: <https://www.mi5.gov.uk/>
6. Офіційний сайт ООН. — Режим доступу: <http://www.un.org/>
7. МЗС України. — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/4130.htm>
8. С. Г. Кара-Мурза «Евроцентризм: эдипов комплекс интеллигенции». — Режим доступу: http://www.kara-murza.ru/books/evr_cent/evr_cent_content.htm
9. Велика ложа України. — Режим доступу: <http://www.ukrmason.org/>
10. Б.А. Исаев, «Геополитика». — Режим доступу: http://books.google.ru/books?id=xqwS5t83nYC&printsec=frontcover&dq=геополитика&hl=ru&ei=G-8oTdqUMtH-4wa1geXCCQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCYQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false
11. Сайт «Вікілікс». — Режим доступу: <http://wikileaks.ch/>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Атлас вчителя. К.: ДНВП «Картографія», 2012. 328 с.
2. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку. К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. 253 с.
3. Пістун М.Д., Мельничук А.Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку. — К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. — 286 с.
4. відеоматеріали по темам курсу;
5. ілюстративні матеріали (структурно-логічні схеми, таблиці).